

FOROLLHOGNA VILLREINVALD

OPPSYNSRAPPORT 2018

Foto: Arne Nyaas

Tamrein på dyrkamark i Dalsbygda senhøsten 2018.

FOROLLHOGNA VILLREINVALD

VILLREINJAKTEN 2018

OPPSYNSRAPPORT.

OMRÅDEBESKRIVELSE.

Forollhogna villreinvald har ifølge driftsplanen et tellende areal på 1.848.181 dekar. Området ligger i fylkene Sør-Trøndelag og Hedmark og består nå totalt av 20 jaktfelt i kommunene Rennebu, Midtre Gauldal, Holtålen, Os, Tolga og Tynset etter at 18 terreng i Tynset og Rennebu gikk sammen til et vald i 1999.

Av totalarealet er 864.500 dekar (47 %) statsallmenning og 974.181 dekar (53%) privatområde. Villreinstammen var vinteren 2016 / 2017 anslått til ca. 1.800 dyr, noe som førte til at årsmøtet dette året vedtok en kvote på 300 dyr, en reduksjon på 300 dyr.

GENERELLE FORHOLD.

Fellingskvoten 2018 var som ovenfor beskrevet på 300 dyr, en reduksjon på 300 dyr fra 2017. Fordelingen var på 40 % kalv, 30 % simle, 25 % liten bukk (vedtatt av årsmøtet 2016 med egen definisjon – 3 + 3 eller 2 + flere) og 5 % stor bukk. Kvoten gav et minsteareal på 6.144 dekar pr. dyr.

Som en oppfølging av CWD-problematikken var Forollhogna også denne høsten utpekt til referanseområde og det skulle tas prøver fra alle skutte dyr 1,5 år og eldre. Opplegget var imidlertid endret slik at det var den enkelte jeger som skulle ta prøvene.

Det ble derfor levert ut prøvesett sammen med disse jaktkortene. Rettighetshavere og oppsyn informerte etter beste evne om de rutiner som skulle følges og det ble fra sentrale myndigheter i kort tid før jakta utarbeidet en brosjyre som beskrev rutinene. Oversikten viser at det totalt er analysert prøver fra 118 skutte dyr i Forollhogna denne høsten.

Totalt besto oppsynskorpset av 5 faste fjelloppsyn og 4 "faste" deltidsoppsyn. Av disse var 4 fjelloppsyn og 2 faste deltidsoppsyn ute i 50 dager. I tillegg deltok SNO med 1 oppsyn som deltok i oppsynet i 4 dager. Det var ingen fra lensmannsetaten ute på oppsyn i 2018.

Forut for jakten var det en lokal samling i Ålen for samtlige oppsyn i Forollhogna der ulike problemstillinger ble berørt.

Årets oppsynsbudsjett var kraftig redusert til kr. 100.000 fra villreinutvalgets side. Dette ble gjort dels på grunn av sterkt redusert kvote, dels for å spare oppsynsutgifter. Under planleggingen av oppsynet ble utgifter og timeforbruk 2017 benyttet for å finne gjennomsnitts timekostnad, som igjen ble benyttet for å beregne oppsynsinnsatsen høsten 2018. Beregningen viste 2 oppsyn a. 6 timer i snitt pr. dag med villreinjakt.

Oppsynstjenesten 2018 ble ledet av Terje Borgos, som var budsjett og rapportansvarlig, i samarbeid med Jon Horten, Ingebrigt Storli, Kristin Austvik og Trond Are Berge. Samarbeidet besto i at hver av disse hadde hovedansvaret for utkommandering av oppsynspersonell og den daglige betjening av villreintelefonen hver sin uke.

Oppsynstjenesten er ellers bygd opp omkring et eget lukket sambandsnett med en basestasjon plassert sentralt i området. Radioene som blir benyttet, har i tillegg til de egne oppsynskanalene innlagt jaktradiokanalene til NJFF samt politiets redningskanal. For å kunne oppnå gjensidig kontakt med jegerne lytter oppsynet fast på jaktradiokanal nr. 1 - frekvens 143.900.

Sambandet fungerte svært godt denne høsten. Det var i tillegg lagt inn en ny frekvens i repeateren (2016) slik at en slapp innblanding fra transportfirmaet i Trondheim som tidligere benyttet samme frekvens som villreinoppsynet.

VILLREINJAKTEN 2018.

Av totalkvoten på 300 dyr ble det skutt 183 dyr, som gir en fellingsprosent på 61 % (80,2 % i 2017). Årsaken til den lave fellingsprosenten var ensidige sør og sørvestlige vinter og ikke minst at alle jaktavtaler mellom sør og nordsiden av villreinvaldet ble sagt opp. Selv om det i starten av jakta var en del dyr i Budalen og vest for Sandfjellet var dette ikke nok til å opprettholde normal felling.

Kalvprosenten i 2018 var av godt gammelt Forollhogna nivå, på 62 % (av simle/ungdyrflokk) og med den lave fellingsprosenten regner en med at bestanden øker dette året.

De skutte dyr fordeler seg mellom de ulike kommuner som følger:

Rennebu - 2 dyr = 66,7 %. Midtre Gauldal – 31 dyr = 36,9 %. Holtålen - 12 dyr = 21,4 %.

Os – 27 dyr = 77,1 % , Tolga - 37 dyr = 100 %. Tynset - 64 dyr = 86,5 %.

I tillegg felte villreinutvalgets jegere 10 av 10 tildelte dyr.

I tilknytning til fellingstallene vil en få bemerke at de fleste rettighetshaverne har fulgt opp slik at resultatet ble klart forholdsvis kort tid etter jakten men også dette året tok noe tid før detaljene ble klare. Det er videre klart at innleverte kjever må kontrolleres opp mot innleverte kort for å rette opp feilskjæring av kortene.

AKTIVITET:

Totalt har 6 + 1 oppsyn utført oppsynstjeneste under jakten 2018.

Oppsynstjenesten 2018 omfatter totalt til sammen 54 dager (89 i 2017) i fjellet. Årets innsats er en følge av lav kvote, meget lavt budsjett og ikke noe spesielt arbeid med CWD-prøver. Det er helt klart at aktiviteten denne høsten førte til at kontrollene i fjellet ble kraftig redusert. Færre jegere ble kontrollert og oppsynet fikk mye mindre oversikt over det som skjedde i fjellet. Det ble imidlertid prioritert å skaffe seg oversikt over hvor reinen sto for å kunne gi jegerne riktige opplysninger via villreintelefonen. Dyrene var mye samlet i sør og vest men gikk ofte i spredde flokker og var også i noen perioder i nordområdene. Totalt ble det en unormalt lav fellingsprosent, en reduksjon fra 80,2 til 61 %.

Oversikt over antall oppsynsdager i perioden 2003 – 2018.

År.	2003	-04	-05	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	-17	-18
Dager	59	64	68	62	101	106	112	85	120	127	123	141	101	149	89	54

SKADESKYTING:

Under utøvelsen av oppsynet er det tross alt registrert en del forhold som det kan være av interesse å se litt nærmere på.

Når det gjelder skadde dyr, har en sortert ut skader som ikke kan settes i forbindelse med jaktutøvelsen. Det er i 2018 registrert 2 skadeskutte dyr. 1 liten bukk som ble tatt på kort og 1 død storbukk som ble kassert (trolig rikosjettskade). I tillegg er 2 stor bukker registrert med naturlige skader. Grunnet lav oppsynsaktivitet kan ikke disse tallene sammenlignes direkte opp mot foregående år.

Det er gledelig at forekomsten av fotråte er betydelig redusert, ingen spesiell mistanke om dyr med fotråte denne høsten (som i 2017).

I 2017 ble det registrert 9 dyr med skuddskade.

De registrerte skadeskutte dyrene, 1 liten og 1 stor bukk gir en skadeskytingsprosent på 1,1 %.

Tabellen nedenfor viser utviklingen siden 2003.

Oversikt over skadde dyr / skadeskytingsprosent 2003 – 2018.

År.	-03	-04	-05	-06	07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	-17	-18
Skadde og døde dyr.	3	2	3	1	5	18	21	2	9	10	8	9	9	8	9	2
%	0,8	0,5	1	0,3	0,8	2,3	2,7	2,0	1,7	2,0	1,3	1,4	1,5	1,4	1,9	1,1 %

Ut over dette kjenner en ikke til andre alvorlige skader på dyr. Det er imidlertid også dette året observert dyr med mindre skader etter brunstkamper og andre ”naturlige” skader.

Fordeling av de skadeskutte dyrene i perioden 2003 - 2018.

	Stor bukk.	Liten bukk.	Simle.	Kalv.
2003		1 stk	1 stk	1 stk
2004	2 stk			
2005			2 ”	1 ”
2006				1 ”
2007	1 ”		4 ”	
2008	1 ”	1 ”	7 ”	9 ”
2009	1 ”	3 ”	5 ”	12 ”
2010	2 ”	2 ”	5 ”	3 ”
2011	3 ”		3 ”	3 ”
2012		1 «	2 «	7 «
2013	3 «		1 «	4 «
2014	1 «	1 «	3 «	4 «
2015		3 «	4 «	2 «
2016	1 «		4 «	3 «
2017	3 «		3 «	3 «
2018	1 «	1 «		

Oversikten må sees i sammenheng med kvoten og oppsynsaktiviteten det enkelte år. Det er klart at dette forhold virker inn på fordelingen av skadeskytingen for de ulike dyregrupper.

Statistikken viser et meget dårlig resultat i 2008 og 2009. En slik økning av antall skadde og døde dyr i forhold til foregående år ble da heller ikke akseptert og det ble derfor fokusert på dette før jakta 2010. Før jakt 2011 ble det laget en DVD som berørte problematikken. Denne ble delt ut til alle villreinjegere i 2011 og nye jegere i 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 og 2018. Etter det en vet blir den meget godt mottatt.

Jaktavtaler.

Høsten 2018 var fellesjaktavtalen begrenset til områdene nord for fylkesgrensa med unntak av Soknedal.

Videre var alle tidligere jaktavtaler mellom rettighetshavere nord for fylkesgrensa og Dalsbygda, Vingelen og FO 1 kansellert. Dette skjedde i forbindelse med arbeidet med tellende areal samt ny bestandsplan. Konsekvensene av dette gjenspeiles i årets fellingsprosent for villreinvaldet.

Tabellen nedenfor viser hvor dyrene er skutt de siste 6 år sammen med tildelt antall rein (gul dekkfarge) på de respektive terreng.

Fortsatt mangler det opplysninger på en del kort, men oversikten sier det meste.

JAKTFELT		2018	2017	2016	2015	2014	2013
Kvikne	FO 1	64/74	155/148	209/183	157/174	167/173	110/161
Soknedal	FO 2	7/12	31/24	23/30	11/29	18/30	4/27
Hauasetra	FO 2A	1/3	0/7	2/10	4/10	0/11	0/9
Budal	FO 3	40/42	136/84	80/105	157/98	160/99	101/91
Nyådalen	FO 4A	/5	0/10	0/13	0/12	0/12	0/10
Styggefjellet		/1	0/3	0/4	0/4	0/4	0/3
Romundhaugen	FO 5A	/5	0/10	0/14	0/14	1/14	0/11
Nøkksjøen	FO 5B	/3	0/3	0/5	0/5	0/5	0/4
Nekjådalen -	FO 6	/16	1/36	2/39	2/34	4/36	5/36
Dragås Singsås	FO 7						
Haltdalen	FO 8	/18	0/35	0/47	0/43	0/43	0/40
Hesjedal/Holden	FO 9	/33	1/65	1/82	0/77	2/76	3/70
Benndalen	FO 10A	/5	0/11	0/15	0/13	1/14	0/12
Dalsbygda	FO 11	5/35	21/70	7/87	33/82	79/82	35/77
Vingelen	FO 12	49/32	116/63	173/79	154/74	147/75	265/70
Magnilsjøan	FO 19	11/5	9/9	23/13	11/11	14/12	9/11
Åsmarka	FO 20	/1	0/2	0/4	0/4	0/3	0/3
Villreinutv.		/10					
Sum		177	470	520	529	593	532
Totalt skutt		183	481	598	581	631	550

KONTROLLER, RAPPORTER OG ANMELDELSER:

Det er i løpet av jakten registrert noen forhold som oppsynet har grepet inn i. Dette dreier seg om 1 OPS-saker (3 i 2017) mens ingen forhold (0 i 2017) er rapportert til politiet.

.Oversikt over antall anmeldelser i perioden 2003 – 2018.

År.	2003	-04	-05	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	-17	-18
Ant	1	0	0	0	3	6	7	3	3	2	2	1	3	0	0	0

Oversikt over antall kontrollerte jegere 2003 – 2018.

År	2003	-04	-05	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	-17	-18
Ant.	64	134	131	91	269	243	358	232	350	314	266	322	400	382	252	56
%	16	34	44	30	34	26	40	36	58	52	41	46	57	51	42	19 %

Oversikten viser utviklingen de siste 16 årene. For 2003 og 2004 må en ta med i vurderingen totalkvoten på bare 400 dyr og i 2005 og 2006 på bare 300 dyr. Erfaringene etter disse årene er at det var svært liten jegerkonsentrasjon og at dette virker inn på mulighetene til å kontrollere de som er ute på jakt (sprer seg ut i området). Andelen kontrollerte jegere økte litt i 2007 mens det ble en klar nedgang i 2008. Forut for jakta i 2009 ble det fokusert på at antallet kontrollerte burde øke og totalt ble det registrert 40 % kontrollerte jegere. Dette sank til 36 % i 2010, men ble bevist øket til 58 % i 2011, nedgang til 52 % i 2012, 41 % i 2013, 46 % i 2014, 57 % i 2015, 51 % i 2016, 42 % i 2017 og så ned til 19 % i 2018.

Totalt synes det riktig å konkludere med at oppsynet dette året var på et minimum. På grunn av et minimalt budsjett var det ikke mulig å opprettholde tidligere kontrollnivå. Dette medfører at de tall som framkommer i rapporten ikke holder samme kvalitet som foregående år (grunnlagsmaterialet blir for lite).

Kommentarer fra det enkelte oppsyn.

Det er få kommentarer dette året som går på selve jaktutøvelsen. Det skinner imidlertid igjennom at størrelsen på oppsynsbudsjettet var lavt.

Villreintelefonen.

Også denne høsten ble Villreintelefonen for Forollhogna drevet av villreinområdet v. oppsynsledelsen. Det etableres et korttidsabonnement med PersonSvar i regi av Telenor. Vakthavende oppsynsleder la inn opplysninger om reinsens bevegelser etter samme mønster som tidligere. Det aktuelle telefonnummer ble bekjentgjort før jaktens begynnelse. Etter det en kjenner til fungerte opplegget meget godt, noe som villreinområdets hjemmeside også bidrar til. Målsetningen var at villreinområdet ikke skulle ha utgifter knyttet opp til denne tjenesten. Resultatet for 2018 viser at Villreintelefonen også dette året med en kvote på 300 dyr har gitt et overskudd på ca. kr. 15.000,-.

Fra oppsynsledelsen er det et klart råd til villreinområdet om at villreintelefonen må videreføres også kommende år og aktuelt nummer er allerede reservert. Oppsynsledelsen vil også påpeke at de vil etterstrebe å gi så gode og riktige opplysninger som overhode mulig for å "gi noe tilbake" for de midlene som tjenesten gir villreinområdet.

Det synes også riktig at midler som kommer inn via denne tjenesten øremerkes videre utbygging av sambandet i villreinområdet samt selve oppsynsutøvelsen.

Rovdyrsituasjonen.

Det er riktig å nevne at det også gjennom vinteren 2018 er registrert en del jerveaktivitet i området. Det er imidlertid ikke registrert yngling i området denne vinteren.

Forollhogna er delt med hensyn til forvaltning av jerven (region 5 og 6).

Rovviltnemnda for region 6 har nå fattet vedtak om at det heller ikke nord for fylkesgrensen skal være yngling i Forollhognaområdet (på lik linje med områdene sør for fylkesgrensen). Om dette vedtaket blir stående framover gjenstår å se.

Tamreinovergang.

I 2018 var antallet tamrein i de østre deler av villreinområdet svært lavt gjennom sommeren og tidlig høsten, et resultat av at sperregjerdet nå er oppført i sin helhet. Etter at det ble snø og is på fylkesveg 30, med påfølgende salting i perioder, endret dette seg. I periodene med salting utover høsten samlet det seg store flokker med tamrein på vegen. Selv om jernbaneverket har arbeidet med problemene ved feristen like nord for Harborg har det ikke blitt noen løsning og mye rein tekker fortsatt over der og inn i villreinområdet. I tillegg har også reinen tatt i bruk en undergang like nord for Glåmos stasjon og trekker vestover derfra. Noen dyr har nok også trukket over ved planovergangen ved gamle Rugeldalen stasjon og muligens også noen ved planovergangen der FV 30 krysser jernbanen på Harborg. En kjenner ikke til at grunder i sperregjerdet ikke har vært lukket denne sommeren / høsten. Disse problemene har medført at det på senhøsten trolig har vært opp mot 1.500 – 2.000 tamrein inne i villreinområdet. Hovedtyngden av dette ble drevet ut med helikopter den 20. 11.

Disse problemene er diskutert med reinnæringa et utall ganger gjennom året uten at en har kommet fram til konkrete løsninger. Det er også riktig å påpeke at reinnæringa blir hindret i å drive dyrene tilbake straks de kommer på feil side av sperregjerdet.

Aktuelle tiltak for å unngå denne situasjonen må drøftes sammen med jernbaneverket, vegvesen, reindriftsnæringa og aktuelle brukere.

Sluttord.

Fokuset på mulig CWD vil nok fortsette i mange år framover. Denne høsten var det jegerne selv som skulle ta prøver av skutte dyr 1 år og eldre. Videre var det krav om at alle skutte villrein skulle registreres elektronisk i Settogskutt.no. Av 183 skutte dyr er det 118 dyr som er registrert i Settogskutt.no i 2018. Registrering er et offentlig pålegg og dette må følges opp bedre fra rettighetshavere og jegere.

I løpet av året som har gått er det ikke funnet noen positive prøver i Forollhognaområdet eller i tilgrensende områder. Dette er meget positivt og det er nok etter hvert konkludert med at den type CWD som nå er funnet på 3 gamle elger og 1 gammel hjort ikke er smittosomt men noe som trolig har oppstått spontant. Nye prøver synes også å tyde på at VWD funnet på rein i Nordfjella ikke er samme type som har vært kjent i Nord Amerika.

På tross av dette må vi nok være forberedt på at prøvetaking rettet mot CWD er kommet for å bli i flere år framover.

I tilknytning til sperregjerdet må det arbeides for å finne løsninger som gjør gjerdet mere effektivt. Det må bli full aksept for at grunder / ferister må være lukket / i aktiv drift gjennom de deler av året som det er nødvendig. Arbeidet med å få lagt ned moderne ferister må fortsette. Det må også arbeides opp mot vegstyresmaktene for å få slutt på salting av fylkesveg 30 mellom Nesvollen og Harborg da dette medfører stor fare for påkjørsler av rein med påfølgende lidelser.

Etter planen skulle villreinaldet få ny bestandsplan under sitt årsmøte i april 2018. Dette skjedde ikke og arbeidet med planforslaget fortsatte. Gode vintertellinger er meget viktig i plansammenheng og for å lykkes med dette må en i større grad benytte seg av registreringer på bakken slik at en har oversikt over hvor aktuelle flokker, og hvis mulig enkeltdyr, befinner seg før flytellinga gjennomføres. Dette bør oppsynet prioritere på sine turer ute i fjellet utover vinteren.

Røros, 21. 11. 2018

Terje Borgos,
ansvarlig oppsynsleder